

“Solidarność międzypokoleniowa” a wzajemne opinie o sobie ludzi młodych i seniorów

“Intergenerational solidarity” and mutual opinions about themselves young and seniors

Joanna Kłossowska^{*1(A-D,F)}, Ewa Kleszczewska^{2(A,C-E)}, Andrzej Szpakow^{3(A,C-E)},
Małgorzata Knaś^{2(A,C-E)}

¹ Ars Medica Sp. j. Joanna Kłossowska i Wspólnicy, Wysokie Mazowieckie (Polska)

² Wydział Ochrony Zdrowia, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. prof. Edwarda F. Szczepanika w Suwałkach (Polska)

³ Katedra Medycyny Sportowej i Rehabilitacji, Państwowy Uniwersytet im. Janki Kupaly w Grodnie (Białoruś)

A – koncepcja i przygotowanie projektu badań, B – wykonanie analiz diagnostycznych, zbieranie danych,
C – analiza statystyczna, D – interpretacja danych, E – przygotowanie manuskryptu, F – opracowanie piśmiennictwa,
G – pozyskanie funduszy.

Autor do korespondencji: Joanna Kłossowska, Ars Medica Joanna Kłossowska i Wspólnicy spółka jawna ul. Szpitalna 5A
18-200 Wysokie Mazowieckie, e-mail: jklossowska@gmail.com, tel.: 500 134 161

STRESZCZENIE

Wstęp. We współczesnym społeczeństwie ukierunkowanym na młodość, znaczenie osób 60+ jest marginalizowane. Dlatego należy dążyć wszelkimi staraniami, by uzyskać zmianę postaw wobec tej grupy społecznej, zwłaszcza wśród osób młodych. Podejmowane rozmowy i debaty mają na celu zwrócenie uwagi społeczeństwa, na zaakceptowanie starość, zarówno swojej, jak i innych ludzi.

Cele pracy. Celem niniejszej pracy było ustalenie, za pomocą ankiet autorskich, opinii ludzi młodych o seniorach i seniorów o powodach i możliwościach ich aktywizacji, rozpatrując różne obszary ich życia codziennego i społecznego.

Materiał i metody. W badaniu uczestniczyło 240 osób. Grupę I stanowiło 140 osób w wieku 18-42 lat, którzy byli studentami PWSZ w Suwałkach, a grupę II 100 osób w wieku 65-90 lat, mieszkających samodzielnie lub w rodzinach jednopokoleniowych. Analizę statystyczną przeprowadzono za pomocą testu chi2 z wykorzystaniem programu Statistica 10.0.

Wyniki. Uzyskane w badaniach wyniki potwierdzają tendencje światowe zainteresowania seniorów nowymi technologiami. Odsetek seniorów wskazujący umiejętność korzystania z Internetu kształtował się na poziomie 80%.

Wnioski. Opinia ludzi młodych o seniorach wskazuje na pozytywne postrzeganie aktywnego uczestnictwa osób starszych w życiu społecznym. Seniorzy wykazują otwartość i chęci do nauki po 65 roku życia.

Słowa kluczowe: badania ankietowe, młodość, starość

SUMMARY

Background. In modern society, focused on the youth, the importance of people 60+ is marginalized. It is important to make every effort to get a change of attitude towards this social group, especially among young people. All conversation and debate aimed at the creation of a society that accepts and appreciates old age of all people.

Objective. The aim of this study was to assess, through questionnaires opinions of young people about seniors and seniors about the reasons and possibilities of their activation, considering the various areas of their daily life and social life.

Materials and methods. In these research was involved 250 people. The first group consisted of 140 people aged 18-42 years, who were students of Higher Vocational School in Suwalki, The second group consisted of 100 people aged 65-90 years, living alone or with families. Statistical analysis was performed using a chi2 test using the Statistica 10.0.

Results. Obtained research results confirm trends worldwide interest of seniors in new technologies. The percentage of seniors indicating the ability to use the Internet was at 80%.

Conclusions. The opinion of young people about the seniors indicates a positive perception of the active participation of older people in society. Seniors show openness and willingness to learn after 65 years old.

Keywords: questionnaires, youth, old age

WSTĘP

Jednym z elementów stabilności demograficznej społeczeństwa jest jego wzrost długość życia. To zjawisko obserwujemy w Polsce od lat 90-tych. Wydłużanie się przeciętnego trwania życia, przy jednoczesnym niskim poziomie dzietności, będzie miało odzwierciedlenie w niekorzystnych zmianach w strukturze wieku ludności [1-7]. Przewiduje się, iż w Polsce do 2030 roku ulegnie podwojeniu liczba seniorów (z 1,9 mln w 2012r. do 4 mln), co spowoduje konieczność podjęcia działań w kierunku aktywizacji społecznej i zawodowej tej grupy osób [8-10]. We współczesnym społeczeństwie ukierunkowanym na młodość, znaczenie osób 60+ jest marginalizowane. Dlatego należy dolożyć wszelkich starań, by uzyskać zmianę postaw wobec tej grupy społecznej, zwłaszcza wśród osób młodych. Podejmowane rozmowy i debaty [11,12] mają na celu powstanie społeczeństwa, które akceptuje i ceni starość, zarówno swoją, jak i innych ludzi [5,6,8]. Jest to tym ważniejsze, że „młodość” przestała czynnie uczestniczyć w codzienności „starości”. Postęp technologiczny w połączeniu z atrakcyjnością mediów szybko dostępnych w Internecie, sprawiły, że osoby młode rzadziej widzą seniorów jako mędrców i mentorów, zaś ludzie starsi mają problem z zaakceptowaniem tego, że to właśnie młodsze pokolenia mogłyby ich w ten świat wprowadzić [12].

Raport na temat sytuacji osób starszych w Polsce [13], wskazuje na terytorialne zróżnicowanie procesu demograficznego starzenia się ludności. Raport szacuje, że w 2035 roku najwyższy odsetek osób w wieku 65+ będzie odnotowany w makroregionie wschodnim (24,3%). Mimo, że młodzi nie dopuszczają do siebie myśli, że będą starzy, to i tak procesu starzenia się ich organizmów nie da się zatrzymać. Starość zawsze musi nadejść. Wszystkie społeczeństwa tworzą zarówno ludzie starzy, jak i młodzi [11,14].

Celem niniejszej pracy było ustalenie, za pomocą ankiet autorskich, opinii ludzi młodych o aktywności w życiu społecznym i zawodowym osób 60+ i seniorów o powodach i możliwościach ich aktywizacji, rozpatrując różne obszary ich życia codziennego i społecznego.

MATERIAŁY I METODY

Badanie przeprowadzili studenci kierunku Ratownictwo Medyczne Wydziału Ochrony Zdrowia Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. prof. Edwarda F. Szczepanika w Suwałkach (tryb niestacjonarny), za pomocą ankiet autorskich, w roku akademickim 2015/2016. W badaniu uczestniczyło 240 osób. Grupę I (M) stanowiło 140 osób w wieku 18-42 lat, średni wiek 22 ± 3 (70 kobiet 70 mężczyzn), którzy byli studentami wszystkich trzech roczników kierunku Ratownictwo Medyczne w roku akademickim 2015-2016 PWSZ w Suwałkach. Grupę II (S) stanowiło 100 osób w wieku 65-90 lat średni wiek 69 ± 6 , (50 mężczyzn, 50 kobiet) mieszkających

w województwie Podlaskim, samodzielnie lub w rodzinach jednopokoleniowych, będących członkami najbliższej lub dalszej rodziny studentów przeprowadzających ankietyzację. Ankiety były anonimowe, zawierały pytania jednokrotnego i wielokrotnego wyboru oraz metryczki. Grupę M pytano o sprawność psychiczną i fizyczną seniorów, ich aktywność zawodową, udział w życiu społecznym oraz poproszono o opinię czy niechętnie odchodzenie seniorów na emeryturę blokuje młodym miejsca pracy. Grupę S pytano jakie umiejętności ich zdaniem mogą obecnie pomóc im w życiu, o powody kierujące seniorami do podnoszenia swoich umiejętności i czy seniorzy mogą pomóc innym osobom w uczeniu się i samorealizacji.

W programie Statistica 10.0 do oceny współzależności pomiędzy zmiennymi skategoryzowanymi wykonano test χ^2 , który pozwala upewnić się, czy dane zawarte w tablicy wielodzzielczej dostarczają wystarczającego dowodu na związek tych dwóch zmiennych oraz obliczenia współczynnika φ -Yula, będącego miarą korelacji pomiędzy dwiema zmiennymi jakościowymi w tabeli 2x2. Za istotne statystycznie przyjęto wyniki posiadające $p < 0,05$.

WYNIKI

Grupa badana M sprawność fizyczną seniorów oceniła na średnim poziomie 5,37 przy wykorzystaniu skali 1-10 gdzie 1- oznacza niepełnosprawność, a 10- całkowitą sprawność fizyczną (Ryc. 1).

Ankietowani z tej grupy ocenili aktywność fizyczną seniorów na średnim poziomie 5,5 przy wykorzystaniu skali 1-10, gdzie 1- oznacza brak jakiegokolwiek aktywności, a 10- pełną aktywność fizyczną (Ryc. 1).

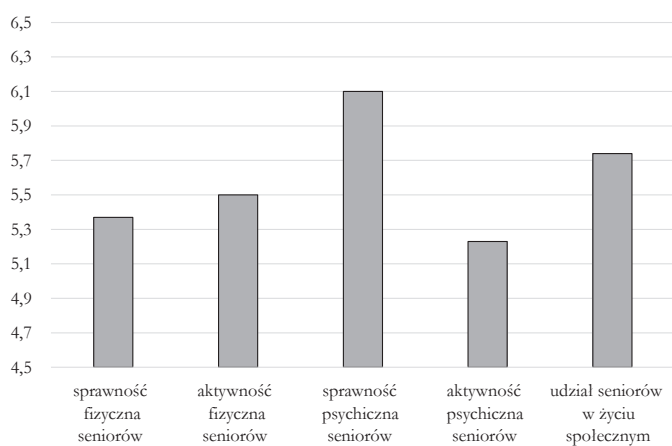
Sprawność psychiczna seniorów została oceniona na średnim poziomie 6,1 przy wykorzystaniu skali 1-10, gdzie 1- oznacza brak sprawności, a 10- całkowitą sprawność psychiczną seniora (Ryc. 1).

Aktywność psychiczna seniorów została oceniona na średnim poziomie 5,23 przy wykorzystaniu skali 1-10, gdzie 1- oznacza brak aktywności, a 10- całkowitą aktywność psychiczną seniora (Ryc. 1).

W opinii ankietowanych z grupy M udział seniorów w życiu społecznym klasyfikuje się na średnim poziomie 5,74 przy wykorzystaniu skali 1-10, gdzie 1- oznacza brak udziału, a 10- pełny udział i zaangażowanie w życie społeczne (Ryc. 1).

Ciekawa jest opinia osób młodych definiująca, kiedy zaczyna się ich zdaniem starość. Respondenci podali, że okres życia seniora rozpoczyna się średnio od wieku 68,33 lat.

Na pytanie „Czy Twoim zdaniem ludzie starzy są aktywni zawodowo (pracują /nie pracują)?” zaobserwowano równowagę w odpowiedziach. Dokładnie 50% ankietowanych z grupy M odpowiedziało twierdząco i 50% przecząco.

Rycina 1. Ocena poziomu sprawności i aktywności psychicznej, sprawności i aktywności fizycznej oraz udziału seniorów w życiu codziennym postrzegane przez osoby młode.

Spośród 140 przebadanych osób młodych tylko 54 osoby (38,57%) uważają, że seniorzy zabierają im miejsca pracy.

Aż 80% grupy badanej S stwierdziła, że zdecydowanie najbardziej pomocnymi umiejętnościami „na emeryturze” są korzystanie z Internetu i rozmowy poprzez komunikator internetowy oraz korzystanie z programów telewizji satelitarnej. Ilość pozytywnych odpowiedzi (zdecydowanie tak, raczej tak) była istotnie wyższa w porównaniu do ilości odpowiedzi negatywnych (raczej nie, zdecydowanie nie) dla odpowiedzi „korzystanie z Internetu i rozmowy poprzez komunikator internetowy” ($p=0,00001$, $r=0,64$ - korelacja wysoka) oraz dla odpowiedzi „korzystanie z programów telewizji satelitarnej” ($p=0,00001$, $r=0,49$ - korelacja przeciętna) (Tab. 1).

W grupie S 60 % osób badanych, na pytanie „Jakie umiejętności ich zdaniem mogą obecnie pomóc im w życiu?”, wypowiedziało się, że zdecydowanie pomogą obsługa wybranych programów komputerowych, korzystanie z telefonu komórkowego oraz korzystanie ze sprzętu gospodarstwa domowego. Ilość pozytywnych odpowiedzi (zdecydowanie tak, raczej tak) była istotnie wyższa w porównaniu do ilości odpowiedzi negatywnych (raczej nie, zdecydowanie nie) dla odpowiedzi „obsługa wybranych programów komputerowych” ($p=0,00001$, $r=0,36$ - korelacja przeciętna), dla odpowiedzi „korzystanie z telefonu komórkowego” ($p=0,00001$, $r=0,16$ - korelacja słaba) oraz dla odpowiedzi „korzystanie ze sprzętu gospodarstwa domowego” ($p=0,00001$, $r=0,36$ - korelacja przeciętna) (Tab. 1).

Równa ilość (po 30%) respondentów z grupy S wypowiedziało się, że posługiwanie się językiem obcym oraz wykonywanie zakupów z użyciem bankowej karty płatniczej „zdecydowanie tak”, „raczej tak” i „raczej nie” wpływają na ich życie codzienne (Tab. 1). Korelacje w przypadku obydwu tych odpowiedzi były nikłe ($r=0,04$), zaś istotności

statystyczne były na poziomie $p=0,005$.

Tabela 1. Odpowiedzi seniorów dotyczące wskazania umiejętności, które mogą pomagać im w życiu codziennym i społecznym.

Umiejętność (%)	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Nie wiem
Obsługi wybranych programów komputerowych	60	20	10	5	5
Korzystania z Internetu, rozmowy poprzez komunikator internetowy	80	10	5	5	0
Posługiwanie się językiem obcym	30	30	30	5	5
Korzystania z telefonu komórkowego (pisanie smsów)	60	10	10	10	10
Wykonywania zakupów z użyciem bankowej karty płatniczej	30	30	30	5	5
Korzystania z programów telewizji satelitarnej	80	5	10	0	5
Korzystanie ze sprzętu gospodarstwa domowego np. pralka automatyczna, zmywarka, robot kuchenny	60	20	5	5	10

54% respondentów z grupy S wypowiedziało się pozytywnie, że posiadanie chęci lepszego rozumienia otaczającego świata ułatwia uczenie się po 65 roku życia (Tab. 2). Ilość pozytywnych odpowiedzi była istotnie wyższa w porównaniu do ilości odpowiedzi negatywnych

($p=0,00001$, $r=0,64$ - korelacja wysoka).

61% ankietowanych seniorów wypowiedziało się, że idea funkcjonowania jako obywatel nie motywuje do uczenia się po 65 roku życia (Tab. 2). Ilość negatywnych odpowiedzi była istotnie wyższa ($p=0,00001$) w porównaniu do ilości odpowiedzi pozytywnych. Korelacja pomiędzy odpowiedziami negatywnymi a pozytywnymi była słaba ($r=0,18$).

Od 67% osób z grupy S uzyskano odpowiedź, że chęć bycia gotowym do wyzwań i zmian nie jest dobrym powodem do zdobywania wiedzy po 65 roku życia (Tab. 2). Ilość negatywnych odpowiedzi była istotnie wyższa ($p=0,00001$) w porównaniu do ilości pozytywnych odpowiedzi, a korelacja pomiędzy nimi była bardzo wysoka ($r=0,84$).

Od 79% osób z grupy S uzyskano odpowiedź, że chęć zdobywania pracy, utrzymania jej i awansowania nie jest powodem stymulującym seniorów do nauki (Tab. 2). Ilość negatywnych odpowiedzi wzrosła istotnie statystycznie ($p=0,00001$) w porównaniu do ilości odpowiedzi pozytywnych, a korelacja pomiędzy odpowiedziami była prawie pełna ($r=0,95$).

40% osób badanych z grupy S wypowiedziało się pozytywnie podkreślając, że chęć doskonalenia posiadanych umiejętności i rozwijania zainteresowań jest dobrym powodem do uczenia się, rozwoju i zwiększania swoich możliwości uczestniczenia w życiu społecznym po 65 roku życia (Tab. 2). Ilość pozytywnych odpowiedzi była istotnie wyższa w porównaniu do ilości odpowiedzi negatywnych ($p=0,00001$, $r=0,55$ - korelacja wysoka). 54% pytanych osób nie miało zdania na ten temat.

Półowa respondentów z grupy S wypowiedziała się pozytywnie, na temat chęci realizowania swoich marzeń i celów jako powodu uczenia się u osób 60+ (Tab. 2). Ilość pozytywnych odpowiedzi była istotnie wyższa w porównaniu do ilości odpowiedzi negatywnych ($p=0,00001$, $r=0,32$ -korelacja przeciętna).

49% osób badanych z grupy S wypowiedziało się negatywnie podkreślając, że przyjemność z poznawania świata i rozwoju własnego nie jest dobrym powodem do poszerzania wiedzy przez seniorów (Tab. 2). Ilość negatywnych odpowiedzi była istotnie wyższa w porównaniu do ilości odpowiedzi pozytywnych ($p=0,00001$, $r=0,18$ -korelacja słaba).

41% osób badanych z grupy seniorów wypowiedziało się negatywnie mówiąc, że pomoc innym w uczeniu się, rozwoju i samorealizacji nie jest dobrym powodem do uczenia się, rozwoju i zwiększania swoich możliwości uczestniczenia w życiu społecznym po 65 roku życia (Tab. 2). Ilość negatywnych odpowiedzi była istotnie wyższa w porównaniu do ilości odpowiedzi pozytywnych ($p=0,003$, $r=0,07$ - korelacja niska).

Tabela 2. Odpowiedzi seniorów dotyczące powodów uczenia się i rozwoju po 65 roku życia, z punktu widzenia ułatwienia funkcjonowania seniorów w społeczeństwie.

Powody uczenia się (%)	Zdecydowanie ułatwiają	Raczej ułatwiają	Raczej nie ułatwiają	Zdecydowanie nie ułatwiają	Nie wiem
Lepsze rozumienie otaczającego świata	44	10	1,8	4	40,2
Funkcjonowanie, jako obywatel	14,4	10,9	5,8	55	13,9
Chcę być gotowy do wyzwań i zmian	1,6	1,6	66,3	0,6	29,9
Chcę zdobyć pracę, utrzymać ją i awansować	0,6	0,8	61,6	15,8	21,2
Chcę doskonalić posiadane umiejętności i rozwijać zainteresowania	20	20	3	3	54
Chcę realizować swoje marzenia i cele	20	30	7	7	36
Dla samej przyjemności poznawania i rozwoju	10,1	10,3	40	9	30,6
Pomoc innym w uczeniu się, rozwoju i samorealizacji	21	3	3	28	45

Wyniki są zbieżne z opinią Anny Zawady [20] dotycząca starości jako zjawiska interdyscyplinarnego, które należy pojmować w wielu aspektach.

DYSKUSJA

W Polsce, ze względu na krótsze, średnie trwanie życia niż w krajach zachodnioeuropejskich oraz gorszy stan zdrowia osób starszych, wiek, od którego osoba wymaga pomocy opiekuna lub pomocy oferowanej przez wyspecjalizowane instytucje w codziennej egzystencji, kształtuje się na poziomie 70–80 lat. Raporty firm tworzących zestawienia statystyczne alarmują, że w najbliższej przyszłości, to właśnie ta grupa wiekowa będzie zwiększała się najbardziej dynamicznie w naszym regionie. Wzrost udziału osób starszych w populacji generalnej ma wpływ na wszystkie dziedziny życia społeczno-ekonomicznego,

dlatego tak ważne jest badanie tego zjawiska i szukanie nowych rozwiązań dla tej grupy wiekowej [2-4,15]. Dlatego zainteresowało nas jak postrzegają seniorów osoby w wieku 18-42 lata.

Grupa osób młodych biorących udział w ankiecie określiła średni wiek początku starości na około 68 lat. Jest to zbieżne z raportami statystycznymi. Jednocześnie poziom sprawności i aktywności psychicznej oraz sprawności i aktywności fizycznej seniorów postrzegane są dokładnie na średnim poziomie. Młodzi ludzie nie uważają stanu seniorów w tych obszarach życia ani za bardzo dobry, ani za bardzo zły. Potwierdzają to wyniki dotyczące stanu wiedzy ludzi młodych o aktywności zarodowej seniorów. Połowa osób badanych powiedziała, że osoby starsze są aktywne zawodowo, a druga połowa, że nie są. Na pytanie z ankiety „Czy Twoim zadaniem seniorzy „zabierają” prace młodym?” 62% ankietowanych zaznaczyło, że ludzie starzy nie zabierają pracy. Z dostępnych badań wynika, że w styczniu 2014 roku bez pracy pozostawało 26,3% młodych, a w 2015 roku było ich 21,1%. Bezrobocie młodych jest ważnym wskaźnikiem stanu gospodarki, gdyż jako pierwsze w kryzysie szybko rośnie, zaś gdy sytuacja powraca do normy, ludzie młodzi odczuwają poprawę jako ostatni [16].

W coraz większej liczbie krajów, dokonuje się transformacja demograficzna w kierunku stanu demograficznej starości. Sprzyjają temu zmiany cywilizacyjne i światowa rewolucja technologiczna oraz postępy w promocji zdrowia, profilaktyce, wczesnej diagnostyce i leczeniu chorób, które procentują wydłużeniem życia. Wobec wielu przemian cywilizacyjnych aktywność zawodowa i społeczna seniorów pozwala im lepiej odnaleźć się w rzeczywistości, dłużej utrzymać samodzielność i niezależność. Senior może i powinien się uczyć, przyswajając sobie nowe obszary wiedzy i umiejętności i odnawiać zasoby wcześniej posiadanych kompetencji. Aktywizacja i edukacja seniorów pozwala zredukować skutki starzenia się i cieszyć się pełnią życia przez coraz dłuższy czas. Może również skutkować zmniejszeniem dystansu między pokoleniami. Jak pisze Anna Zawada brak zrozumienia, a czasem nawet niechęć pomiędzy młodymi a seniorami, tworzą bardzo skomplikowane relacje. Zawsze będzie tworzył się rozdźwięk pomiędzy ludźmi nie tylko z powodu różnicy wieku ale i z powodu innego sposobu myślenia, postępowania, a czasem mówienia. Cechą charakterystyczną współczesnego świata są stale rosnące wymagania wobec ludzi. Stawiane są one coraz częściej we wszystkich dziedzinach życia bez względu na wiek. W ostatnich latach, uwidoczniła się potrzeba edukacji osób starszych, przy czym chodzi tu nie tylko o kształcenie czy poszerzanie wiedzy, ale przede wszystkim o umożliwienie seniorom funkcjonowanie w otaczającym, zmieniającym się w dużym tempie, świecie. Uzyskane przez nas wyniki są zgodne z opinią Bożeny Krupy [21] „która mówi że pomoc seniorom nie powinna być związana jedynie z zaspokojeniem

ich podstawowych potrzeb życiowych, a również powinna dotyczyć pomocy w rozwoju pasji i zainteresowań.

Życie w świecie nowych technologii zmusza ludzi w podeszłym wieku do podejmowania aktywności, których ani oni, ani ich poprzednicy dotychczas nie podejmowali. Do takich aktywności należy korzystanie z komputera i Internetu. Z badań opublikowanych w 2012 roku wynika, że wiek jest podstawowym czynnikiem tzw. wykluczenia cyfrowego, co oznacza, że seniorzy są grupą społeczną, która w najmniejszym zakresie korzysta z Internetu. Ostatnie lata i pomoc UE w przygotowaniu edukacji dla e-seniorów spowodowała, że rośnie liczba seniorów aktywnie korzystających z Internetu. Przekonują się oni również do mediów społecznościowych, o czym świadczy wzrost aktywnych użytkowników Facebooka w USA właśnie w tej grupie wiekowej. Podobnie jak młodszy ludzie, seniorzy szukają w sieci możliwości komunikacji. W Polsce wśród 13,7 mln osób w wieku 50+ z sieci nie korzysta 67%, czyli ponad 9 mln osób. Według badań Megapanel PBI Gemius z 2012 roku wśród osób w wieku 60+ tylko 12%, a więc ponad 900 tysięcy osób, wykorzystuje w codziennym życiu komputer i Internet. Dla porównania wśród osób w wieku 7-59 lat Internetem posługuje się 65% [15]. Uzyskane w naszych badaniach wyniki potwierdzają tendencje światowe zainteresowania seniorów nowymi technologiami. Odsetek seniorów wskazujący umiejętność korzystania z Internetu jako znaczną pomoc na co dzień kształtował się na poziomie 80%, zaś 60% ankietowanych wskazało obsługę wybranych programów komputerowych jako ważną umiejętność na tym etapie życia.

Podobnie wygląda zainteresowanie wykorzystaniem nowych technologii w finansach, w tym kart płatniczych. Jak wskazują badania grupy KRUK, osoby starsze niezbyt dobrze oceniają swoją wiedzę z zakresu wykorzystania nowych technologii w planowaniu swoich finansów [17]. W naszym badaniu 60% ankietowanych seniorów wskazało, że wykonywanie zakupów z użyciem bankomatowej karty płatniczej pozytywnie wpłynęło na ich funkcjonowanie w dziedzinie finansów. Osoby te są równo podzielone co do udzielonej odpowiedzi. 50% zaznaczyło „Zdecydowanie tak” i 50% „Raczej tak”. Udzielenie odpowiedzi „Raczej tak” może być podyktowane obawami wynikającymi z jeszcze niedostatecznej wiedzy seniorów na temat bezpiecznej obsługi bankowej karty płatniczej.

Budowa współpracy młody - senior, skierowana głównie do seniorów, minimalizuje marginalizację społeczną tej grupy. Znosi dystans, czy nawet przepaść, pomiędzy pokoleniami [18,19]. Na podstawie przeprowadzonych badań wskazać można wiele obszarów do pracy nad solidarnością międzypokoleniową. Poddani ankiety seniorzy jako powody uczenia się w ich wieku podali lepsze zrozumienie otaczającego świata, doskonalenie posiadanych umiejętności, rozwijanie zainteresowań oraz realizowanie

własnych marzeń i celów. Tak jak pisze Anna Zawada [20] starości nie można postrzegać jednokierunkowo ma ona wiele aspektów. Jest czasem, w którym seniorzy są w stanie dostrzec, nowe możliwości jak pomoc młodszym pokoleniom oraz skoncentrować się nad rozwojem i twórczą aktywnością. Należy zaznaczyć, że w każdym przypadku odpowiedzi ponad 40% ankietowanych zaznaczyło „Nie wiem”. Ten brak pewności w tych obszarach daje duże możliwości wspólnej pracy między przedstawicielami różnych pokoleń. Badani seniorzy byli prawie całkowicie negatywnie nastawieni do zdobywania wiedzy dla samej przyjemności jej zdobywania. Zupełnie odwrotnie jest w przypadku ludzi młodych. Dlatego skojarzenie obu grup wiekowych mogłoby skutkować „zarażeniem” seniorów chęcią zdobywania nowych doświadczeń tylko dla ich samozadowolenia.

Osoby starsze biorące udział w ankiecie nie wypowiedziały się pozytywnie o „chęci bycia gotowym do wyzwań i zmian”, „chęci zdobycia pracy, utrzymania jej i awansowania” oraz „pomocy innym w rozwoju, uczeniu się i samorealizacji” jako o powodach do dalszej swojej aktywizacji po 65 roku życia. Może być to spowodowane zmęczeniem fizycznym i psychicznym ludzkiego organizmu po około 40 latach pracy zawodowej. Z drugiej strony seniorzy nie są osobami lubiącymi zmiany w swoim otoczeniu, nie muszą martwić się o pracę zarobkową, a pomoc innym w rozwoju i uczeniu się realizują jako babcie i dziadkowie pomagający młodszemu pokoleniu w sprawnym funkcjonowaniu w społeczeństwie.

WNIOSKI

Integracja międzypokoleniowa, a także aktywizacja, systematycznie powiększającej się grupy seniorów jest bardzo ważna.

Opinia ludzi młodych o seniorach wskazuje na pozytywne postrzeganie aktywnego uczestnictwa osób starszych w życiu społecznym.

Seniorzy wykazują otwartość i chęci do nauki po 65 roku życia.

PIŚMIENNICTWO

1. http://ec.europa.eu/europe2020/index_pl.htm [przełączany 23 stycznia 2016].
2. Komisja Wspólnot Europejskich: Zielona Księga: Wobec zmian demograficznych: nowa solidarność między pokoleniami. Bruksela 2005: 10.
3. Global AgeWatch Index 2015 [przełączany 23 stycznia 2016].
4. Centrum Badań Opinii Społecznej: Komunikat z badań: Obraz typowego Polaka w starszym wieku. BS/2/2010, Warszawa 2010.
5. Śladek A., Białas D., red.: Zdrowie w ujęciu interdyscyplinarnym: wybrane aspekty. Wrocław:

Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich; 2012.

6. Zawadzka D., Stalmach M.: Problemy psychologiczne osób w okresie starości. Cz. I. Najważniejsze wyzwania i trudności. *Hygeia Public Health* 2015;50(2): 298-304.
7. Zawadzka D., Stalmach M.: Problemy psychologiczne osób w okresie starości. Cz. II. Drogi rozwojowe i wybrane metody pomocy psychologicznej. *Hygeia Public Health* 2015;50(2): 305-13.
8. Szukalski P., red.: To idzie starość – polityka społeczna a przygotowanie do starzenia się ludności. Warszawa: Instytut Spraw Publicznych; 2008. [przełączany 23 stycznia 2016]. Dostępny w: http://www.zus.pl/files/dpir/20080930_To_idzie_starosc_polityka_spoeczna_wobec_procesu_starzenia.pdf.
9. Główny Urząd Statystyczny: Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2006- 2010. [przełączany 23 stycznia 2016]. Dostępny w: <http://www.stat.gov.pl>.
10. Centrum Badań Opinii Społecznej: 2015 [przełączany 20 września 2015].
11. Suwalska Rada Seniorów, Prezydent Miasta Suwałk, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. prof. Edwarda F. Szczepanika w Suwałkach: Debata o seniorach – nie tylko dla seniorów - Aktywność nie idzie na emeryturę. Suwalski samorząd i Suwalska Rada Seniorów wobec problemów starzejącego się społeczeństwa okalnego, 11 grudnia 2015r.
12. Клещевская Э., Кнась М., Климацкая ЛГ. et al: Восток-Россия-Запад. Здоровьеформирующие факторы и качество жизни людей разного возраста в XXI веке С.483 ИССЛЕДОВАНИЕ КАЧЕСТВА ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ 60+. Материалы Симпозиума Красноярск - 2015 (1).pdf.
13. http://senior.gov.pl/source/raport_osoby%20starsze.pdf [przełączany 23 stycznia 2016].
14. Lipka-Szostak K., red.: Edukacja osób starszych. Uwarunkowania. Trendy. Metody. Warszawa: Wydawnictwo STOP; 2013.
15. <http://www.audience.gemius.pl> [przełączany 23 stycznia 2016].
16. Raport, Pierwsze kroki na rynku pracy. Międzynarodowe badanie studentów i absolwentów, Deloitte, kwiecień 2013, s. 29.
17. <http://pl.kruk.eu/aktualnosci/art124,senior-w-swiecie-finansow.html> [przełączany 23 stycznia 2016].
18. <http://www.mpips.gov.pl/seniorzyaktywne-starzenie/europejski-rok-aktywnosci-osob-starszych-i-solidarnosci-miedzypokoleniowej-2012/raport-ewaluacyjny/> [przełączany 23 stycznia 2016].
19. Trempała J., Zajac-Lamparska L.: Postawy wobec osób starszych: różnice międzypokoleniowe. *Przełącz Psych* 2007;50(4): 447-62.
20. Zawada A., Starość jako wartość. Relacje

międzypokoleniowe [w:] Baloglova B.: *Elan vital v priestore medzigeneračných vzťahov*. Prešov: Wyd. Prešovská univerzita v Prešove; 2010.

21. Krupy B.: Starość w percepcji młodzieży – perspektywa pedagogiczna. *Now Lek* 2012;81(1): 36–43.